

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ ЦЕМЕНТНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Топольницька Т.Б.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Обґрунтовано необхідність здійснення модернізації підприємств цементної промисловості із впровадженням новітніх енергозберігаючих технологій. Виявлено проблему незадовільного стану забезпечення підприємств цементної промисловості власними інвестиційними ресурсами. Проаналізовано міжнародний досвід застосування фінансових інструментів для підприємств, які мають намір оновити обладнання. Аргументовано доцільність використання у якості джерела інвестування такий фінансовий інструмент як міжнародне торговельне фінансування під гарантії ЕКА. Доведено, що залучення інструментів торговельного фінансування є альтернативним джерелом фінансових інвестицій і має значні переваги для підприємств цементної промисловості.

Ключові слова: модернізація виробництва, інвестиційне забезпечення, фінансово-інвестиційні ресурси, альтернативні джерела інвестицій, інструменти міжнародного торговельного фінансування, фінансово-кредитні установи.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день вітчизняна промисловість є однією з найбільш енергоємних у світі, вона споживає третину від загального обсягу паливно-енергетичних ресурсів країни [1]. До однієї з найбільш енергозатратних галузей української економіки відноситься й цементна промисловість, більшість заводів якої було збудовано у 50-60-х роках минулого століття. Зношення основних засобів у галузі становить більше 70% [2].

Глибока економічна криза суттєво вплинула на цементну промисловість, одночасно визначивши акценти, що характеризують умови успішного розвитку галузі. Стало зрозуміло, що єдиним можливим напрямом подальшого розвитку є модернізація підприємств із впровадженням енергозберігаючих новітніх технологій виробництва з використанням альтернативних видів палива. Успішно працюють і мають перспективу тільки ті підприємства, які здійснили реконструкцію та повне переоснащення потужностей на інноваційні технології, що дало можливість скоротити витрати палива на одержання цементу і збільшити обсяги його виробництва.

Потреба підприємств цементної промисловості у сучасних основних виробничих засобах у більшій мірі задовольняється імпортом обладнання, виробництво аналогів якого в Україні не налагоджено. Зважаючи на високу вартість імпортного обладнання, модернізація підприємств цементної промисловості зумовлює потребу у значних капіталовкладеннях. Водночас забезпечення цих підприємств фінансово-інвестиційними ресурсами на оновлення застарілих і зношених основних засобів із власних джерел є недостатнім.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне і методологічне обґрунтування окремих аспектів формування інвестиційної політики та вдосконалення фінансового забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств стало предметом досліджень багатьох науковців та практиків: В. Богачова, Н. Брюховецька, С. Буткевич, В. Герасіна, Г. Козаченко, О. Лабенко, Н. Макарій, І. Маркарчук та інші.

Разом з тим, що велика кількість питань, які стосуються формування концептуальних і методичних підходів до розробки механізму інвестиційної політики і розв'язання завдань гарантованого фінансового забезпечення промислових підприємств є достатньо розробленими, за межами наукового вирішення залишилися проблеми вдосконалення форм і джерел інвестиційного та фінансово-кредитного забезпечення модернізації вітчизняних промислових підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Щоб залишатися успішним, підприємству необхідно розвиватися і для цього використовувати інноваційні способи фінансування. Потреба у диверсифікації джерел фінансування існує вже давно у більшості вітчизняних промислових підприємств, але не багато з них знають про можливості, які можна отримати при виході на ринки міжнародного капіталу. На наш погляд, у ситуації, що склалася, альтернативою капітальних вкладень для підприємств цементної промисловості можуть бути зовнішні джерела інвестування у вигляді коштів іноземних фінансово-кредитних установ. Їх можна залучити шляхом використання інструментів міжнародного торговельного фінансування. Таке фінансування, зокрема, надається й підприємствам, які планують оновлення основних засобів, розширення або відкриття нового виробництва на базі імпортного інноваційного обладнання.

На сьогоднішній день інструменти торговельного фінансування досить активно використовуються у міжнародних і внутрішніх розрахунках країн із розвинутою економікою. Україна також, як держава, що має досить потужний економічний потенціал та зручне географічне розташування, не може бути ізольована від встановлення економічних зв'язків з іноземними контрагентами та проведення міжнародних розрахунків з використанням всесвітньої практики застосування інструментів торговельного фінансування.

Мета статті. Метою даного дослідження є якісний аналіз інструментарію міжнародного фінансування інноваційних проектів для цілей адаптації до специфіки інвестиційної діяльності підприємств цементної промисловості.

Виклад основного матеріалу. Здійснений у роботі [3, с. 8] аналіз зарубіжного досвіду організації торговельного фінансування показав, що існуючий в країнах з економікою, що розвивається, попит на імпорт товарів базових галузей промисловості, знайшов своє вираження у появі такого фінансового продукту як торговельне фінансування під гарантії експортно-кредитних агентств (ЕКА). Автор [4] вважає, що сьогодні ключовим елементом при здійсненні зовнішньоторговельних операцій з високим ступенем ризику, які також включають інноваційні проекти, виступає діяльність ЕКА. У статті [5] мова йде про торговельне фінансування за участі ЕКА як про можливий механізм стимулювання інновацій підприємств. На думку експерта [6, с. 7], в умовах нестабільності ринків міжнародного капіталу інструменти залучення фінансування за участю ЕКА найменше піддаються впливам ризиків.

Тому у якості джерела інвестування для придбання імпортного обладнання вітчизняним підприємствам цементної промисловості можна запропонувати використовувати такий економічно вигідний інструмент як міжнародне торговельне фінансування під гарантії ЕКА. На сьогоднішній день даний фінансовий інструмент є найбільш вигідним для українських підприємств, які мають намір оновити обладнання, як з точки зору вартості, яка є значно нижчою, ніж вартість кредитів вітчизняних банків, так і за термінами, що відрізняються своєю довготривалістю.

Роль експортних кредитних агентств полягає у тому, що, з однієї сторони, вони забезпечують покриття ризиків експортерів та банків, які кредитують експортні поставки, а з іншої, відкривають можливості доступного та довготермінового фінансування імпортерам з країн, що розвиваються, таким чином збільшуючи обсяги імпорту інноваційного обладнання у ці країни. Тобто ЕКА, засновані іноземними державами для підтримки внутрішніх виробників своїх країн, страхуючи ризики постачальників для реалізації проекту за кордоном, будуть сприяти розвитку експорту своєї країни. Схема роботи через іноземні агентства розрахована і на вітчизняних імпортерів, оскільки ЕКА фактично покриває ризики компанії-покупця товарів чи послуг, у випадку нашої країни ризики українських імпортерів. По суті, ризики вітчизняних імпортерів беруть на себе іноземні держави. У цьому якраз і полягає основна перевага торговельного фінансування під гарантії ЕКА.

Загальні умови фінансування через механізм ЕКА стандартні, прийняті через консенсус з Організацією економічного співробітництва та розвитку. Основною умовою участі більшості ЕКА у реалізації таких проектів є наявність іноземного (національного по відношенню до ЕКА) елемента від 50% у загальному обсязі фінансування. Іноземним елементом у даному випадку буде обладнання, виготовлене за кордоном (у країні постачальника), технології, а також участь іноземного генпідприємця.

Як правило, кредит покриває до 85% вартості зовнішньоторговельного контракту. Авансовий платіж підприємства-імпортера при цьому повинен становити не менше 15% від суми контракту. Відсоткова ставка та додаткові платежі вираховуються для кожного договору індивідуально, що залежить від кредитного рейтингу позичальника та умов контракту.

Самі ЕКА надають гарантії, страхують від ризиків, а грошові кошти дають іноземні банки-кредитори. На практиці фінансування за участю ЕКА може відбуватися за трьома схемами:

- 1) фінансування безпосередньо іноземним банком вітчизняного підприємства-імпортера;
- 2) фінансування через вітчизняного банка-посередника, який виступає гарантом;
- 3) український банк стає позичальником іноземного банку і кредитором для вітчизняного підприємства-імпортера. Вибір схеми фінансування головним чином залежить від того, кому (банкові чи підприємству-імпортеру) більше довіряє іноземна сторона – експортер, банк, що фінансує, та ЕКА.

У будь-якій з розглянутих схем грошові кошти виділяються українському позичальнику (ним може бути як український банк, так і сам український імпортер) іноземним банком, що фінансує, під гарантії ЕКА. При цьому вартість грошей є значно нижчою, ніж у вітчизняних банків, і цьому є пояснення. По-перше, грошові кошти виділяються іноземними банками, фінансові ресурси яких є априорі дешевшими. По-друге, ЕКА страхує ризики банків,

що фінансують, а це також дозволяє їм знижувати річні відсоткові ставки.

У зв'язку з поганою поінформованістю вітчизняних підприємств вважається, що міжнародні ринки капіталу є важко доступними через недостатній рівень власної кредитоспроможності, а також тривалу та складну процедуру отримання фінансування. Але основне для підприємства-імпортера, яке претендує на отримання міжнародного фінансування, – добре знати вимоги, які висуваються іноземними банками та ЕКА, і намагатися їм відповідати.

Іноземний банк, що фінансує, та відповідне ЕКА потрібно забезпечити всією необхідною документацією для проведення оцінки кредитоспроможності підприємства-імпортера. У світовій практиці найбільш поширеною у такому випадку є підготовка зведеного звіту, так званої презентації бізнесу.

Для того, щоб переконати іноземних партнерів у власній надійності та платоспроможності і все-таки спробувати отримати фінансування безпосередньо від іноземного банку під гарантії ЕКА, підприємство-імпортер повинно підготувати звіт про свою діяльність, який став би своєрідною візитівкою українського підприємства-позичальника на ринку міжнародного капіталу. У цьому звіті доцільно було б відобразити аспекти, які є основою аналізу будь-якого бізнесу, – це фінансовий, маркетинговий та юридичний аналіз підприємства. Щоб вийти на міжнародний ринок товарів і капіталу українським підприємствам потрібно прагнути бути більш прозорими і відкритими для своїх потенційних партнерів та інвесторів.

До переліку документації, яка є обов'язковою для початкової оцінки проекту ЕКА та іноземним банком, також слід віднести інформацію про сам проект, що імплементується. Чим більш детальна інформація надається вітчизняним підприємством-імпортером, тим простішим є процес погодження проекту зі сторони ЕКА.

Переваги від використання інструментів торговельного фінансування, зокрема фінансування під гарантії ЕКА, для підприємств цементної промисловості, які не мають достатньої кількості власних фінансово-інвестиційних ресурсів для здійснення модернізації виробництва, є очевидними:

1. Довготривалий період фінансування. Можливість отримання фінансування терміном до 15 років та більше.
2. Приваблива вартість фінансування. Знижується вартість кредиту, оскільки засоби для фінансування надаються іноземними банками. Фінансування під гарантії ЕКА набуло великої популярності у пост-кризовий період через відсутність альтернативних можливостей.
3. Гнучкість у фінансуванні. Отримання кредитних траншів відповідає потребам індивідуального проекту підприємства.
4. Наявність пільгового періоду щодо виплати відсотків та заборгованості по кредиту. Як правило, такий період надається до закінчення поставки обладнання (періоду будівництва та введення в експлуатацію).
5. Гнучкість щодо вибору валюти фінансування. Можливим є отримання фінансування у всіх основних конвертованих валютах.
6. Диверсифікація джерел фінансування. Для більшості підприємств таке фінансування є додатковим інструментом залучення ресурсів.
7. Відсутність потреби відволікати власні оборотні засоби.
8. Зниження вартості контракту. Експортер отримує повну оплату відразу після факту постав-

ки (відвантаження товару, надання послуг), відповідно він не підвищує контрактні ціни.

9. Формування міжнародної репутації. Платоспроможність українського підприємства підтверджується методами, поширеними у міжнародній практиці. Це дозволяє співпрацювати навіть з тими експортерами, які з пересторогою відносяться до України.

Серед представників українського бізнесу переважає стереотипна думка, що в реаліях сучасного ринку отримання вітчизняними підприємствами прямого фінансування від іноземних банків під гарантії ЕКА є досить проблематичним і що всі ці вимоги можуть виконати тільки крупні українські корпорації чи компанії з іноземним капіталом. Підтвердженням цього факту стало інтерактивне голосування учасників міжнародної конференції «Розширення східноєвропейської співпраці: залучення фінансування, мінімізація ризиків». За його результатами більше 70% українських респондентів вважають, що залучення прямого фінансування під гарантії ЕКА є складним механізмом [7, с. 26]. Це і не дивно, адже погана поінформованість суб'єктів ринку та високі ризики нашої країни не мотивують іноземні страхові фінансові установи просувати свої можливості та послуги для українських підприємств і залишають Україну за своєю завісою.

Максимум, на який сьогодні йде держава заради вітчизняних підприємств, що працюють на міжнародних ринках, це проведення зустрічей із представниками іноземних ЕКА. На нашу думку, одним з ключових питань у стимулюванні міжнародної торгівлі сьогодні є налагодження співпраці

з іноземними агентствами. Профільне Міністерство економічного розвитку та торгівлі України повинно активно інформувати підприємства про можливість та переваги фінансування за допомогою ЕКА та сприяти їхньому поширенню. Зараз, за словами експертів [8, с. 10], механізми торговельного фінансування використовуються тільки на 10% від загального обсягу угод за імпортними операціями в Україні. І без належної популяризації інструментів міжнародного торговельного фінансування навряд чи ця цифра кардинально зміниться у найближчому майбутньому.

Висновки і пропозиції. Реалізація запропонованих заходів із залучення інструментів міжнародного торговельного фінансування для введення в експлуатацію нового енергозберігаючого та природоохоронного обладнання дасть можливість підприємствам цементної промисловості забезпечити собі конкурентні переваги як на внутрішніх, так і на міжнародних ринках, позбавляючи одночасно енергетичної залежності від імпорту палива. Висока якість цементу, забезпечена роботою на сучасному обладнанні, сприятиме збільшенню продажів через вихід на ринки інших видів цементів, освоєння виробництва його нових марок.

Отже, інформаційно відкрита діяльність, зрозуміла та прозора структура бізнесу, якісно та професійно підготовлена проектна документація є тими ключовими критеріями, які дозволять підприємствам цементної промисловості вийти на міжнародні ринки фінансування, щоб успішно реалізувати проекти з інвестування у модернізацію власного виробництва.

Список літератури:

1. Білоцерківський О.Б. Аналіз економічної ефективності від впровадження енергозберігаючих заходів в економіку України [Електронний ресурс]. // О.Б. Білоцерківський, Н.В. Ширяєва. Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/2011/14/2_14_2011.html
2. Пирогов В.М. Перевод действующих предприятий на сухой способ производства цемента на примере реконструкции ОАО «Ивано-Франковскцемент» [Електронний ресурс] // В.М. Пирогов, Н.В. Маковийчук, А.Г. Демків, І.Б. Дубас. Режим доступу: <http://news.ukrcement.com.ua/2014/10/42014.html>
3. Кузнецов М.Г. Организация торгового финансирования коммерческими банками Российской Федерации: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / М.Г. Кузнецов. – Санкт-Петербург, 2011. – 17 с.
4. Бойко С.О. Экспортне кредитне агентство, як складова державного управління в підвищенні експорту. [Електронний ресурс] / С.О. Бойко. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/NacGosp/2010/Boyko_EO.pdf
5. Рябов Ю.П. Инструменты международного проектного финансирования как элемент внешнеторговой инфраструктуры инновационной деятельности. [Електронний ресурс]. / Ю.П. Рябов. – Режим доступу: <http://www.pandia.ru/text/78/119/111289.php>
6. Победимская А. Сотрудничество без границ: что сулит 2012 год украинским компаниям-заемщикам. / А. Победимская // IBobserver. International trade development. – 2011, № 6. – С. 7.
7. Харченко В. Прямое финансирование импорта: миф или реальность. / В. Харченко // IBobserver. International trade development. – 2013, № 10. – С. 26-31.
8. Криничная Е. Торговое финансирование для компаний из СНГ: выбор альтернативных путей. / Е. Криничная // IBobserver. International trade development. – 2013, № 11. – С. 10-11.

Топольницкая Т.Б.

Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа

ФИНАНСОВО-ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ПРОИЗВОДСТВА ПРЕДПРИЯТИЙ ЦЕМЕНТНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Аннотация

Обоснована необходимость проведения модернизации предприятий цементной промышленности с внедрением новейших энергосберегающих технологий. Обнаружена проблема неудовлетворительного состояния обеспечения предприятий цементной промышленности собственными инвестиционными ресурсами. Проанализирован международный опыт применения финансовых инструментов для предприятий, которые намерены обновить оборудование. Аргументировано целесообразность использования в качестве источника инвестирования такой финансовый инструмент как международное торговое финансирование под гарантии ЭКА. Доказано, что привлечение инструментов торгового финансирования является альтернативным источником финансовых инвестиций и имеет значительные преимущества для предприятий цементной промышленности.

Ключевые слова: модернизация производства, инвестиционное обеспечение, финансово-инвестиционные ресурсы, альтернативные источники инвестиций, инструменты международного торгового финансирования, финансово-кредитные учреждения.

Topolnytska T.B.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

FINANCIAL AND INVESTMENT SUPPORT FOR MODERNIZATION OF PRODUCTION ENTERPRISES OF CEMENT INDUSTRY

Summary

The necessity of modernization of enterprises of the cement industry with the implementation of new energy saving technologies has been justified. The problem with unsatisfactory provision of enterprises of cement industry with own investment resources was identified. International experience of trade finance instruments and their utilization by companies intending to upgrade their equipment was analyzed. Expedience of using of such financial instruments as international trade financing backed by ECA guarantees as a source of investments was argued. It has been proved that utilization of trade finance instruments is an alternative source of financial investments and has significant advantages for the cement industry.

Keywords: modernization of production, investment security, financial and investment resources, alternative investment resources, international trade finance instruments, financial and credit institutions.

УДК 330.3:622.333

СТІЙКІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВУГЛЕДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ФАКТОРИ ТА ВИДИ

Трифонов О.В.

Національний гірничий університет

В статті з позиції системного підходу досліджені фактори стійкого функціонування промислових підприємств в ринкових умовах. Проаналізовані та систематизовані специфічні умови функціонування вугледобувних підприємств як багатофункціональних відкритих систем. Обґрунтована доцільність відокремлення в складі внутрішніх чинників природної й антропогенної груп факторів стійкого функціонування вугледобувних підприємств. Узагальнені наукові підходи до класифікації видів стійкості функціонування підприємств. Досліджені наукові погляди на сутність взаємозв'язку стійкості функціонування окремих підсистем та підприємства в цілому. Запропоновано розглядати вугледобувне підприємство як відкриту природно-антропогенну систему, стійкість функціонування якої зумовлена обґрунтованістю управлінських рішень за техніко-організаційним, соціально-трудовим, екологічним та фінансово-економічним напрямками.

Ключові слова: стійкість функціонування підприємства, зовнішні фактори, природні фактори, антропогенні фактори, види стійкості

Постановка проблеми. Сучасні вугледобувні підприємства, навіть відокремлені, являють собою великі багатофункціональні системи з численними внутрішніми взаємозв'язками між технологічними процесами, підрозділами та управлінськими функціями, а також із зовнішнім середовищем.

Управління стійким функціонуванням підприємства з позиції системного підходу вимагає дослідження факторів середовища господарювання на усіх його рівнях. В своїй сукупності різноманітні та мінливі фактори можуть як спровокувати виведення з стійкого стану окремих елементів або системи в цілому, так і сприяти їх поверненню у стійкий